

Institut "Jožef Stefan", Jamova cesta 39, Ljubljana

Soline 2, 1975

Galerija Instituta "Jožef Stefan"

JANEZ KOROŠIN

Vanitas

Odprtje razstave bo
v ponedeljek, 25. julija 2022, **ob 18. uri** na Jamovi cesti 39 v Ljubljani.

Razstava bo odprta do 5. septembra 2022.

Železarna Jesenice – propad aglomeracije in Sečoveljskih solin v 70. letih

Fotograf Janez Korošin, sodelavec Instituta "Jožef Stefan", je bil 33 let zaposlen v laboratoriju za optično spektroskopijo. Čeprav se je s fotografijo začel ukvarjati s 17 leti, ko se je zaposlil v Železarni Ravne in postal član Fotokluba Ravne, ga je v fotografsko tehniko vpeljal Marjan Smerke, fizik in fotograf z Instituta "Jožef Stefan". V več kot 50 letih aktivnega ukvarjanja s fotografijo je ustvaril prek 30.000 posnetkov – v to število niso vštet diapositivi, a gredo po informacijah avtorja njegove monografije dr. Primoža Lampiča številčno v tisoče posnetkov. Janeza Korošina poznamo po fotografijah neokrnjene narave, kultiviranih krajin (soline), industrijskih, mestnih, primestnih in cestnih pejsažev – leta 2001 je začel fotografirati ožji prostor Metelkove in njene grafičarje – ter kot reporterja in portretista številnih z motivi bogatih prireditev v Ljubljani in njeni okolici; v mestu, kjer se je rodil in s katerim je kot fotograf ves čas ohranjal živ stik. V galeriji Instituta "Jožef Stefan" Janez Korošin samostojno razstavlja tretjič, tokrat fotografije iz dveh ciklov: *Železarna Jesenice* – propad aglomeracije in Sečoveljske soline v 70. letih. Čeprav so fotografije Sečoveljskih solin nastale v letih 1974 in 1975 ter posnetki železarne Jesenice večinoma leta 2001 in 2002, so danes še vedno aktualne. Zanje zagotovo velja krilatica iz Hipokratovih aforizmov: *Vita brevis, ars longa* – življenje je kratko, umetnost dolga oziroma po citatu Seneke ml.: Življenje je kratko, umetnost dolga, priložnost bežna, izkušnja varljiva, presoja težka. Tudi obstoj motivov na fotografijah je kratkega veka, njihova umetniška vrednost velika, priložnost za odličen posnetek hipna, izkušnja gledalca večplastna ter njegova in fotografova presoja zahtevna.

Pri fotografijah Janeza Korošina ne gre toliko za dokumentarnost (zanjo so poskrbeli muzealci), temveč za nadgradnjo tematike, motivov, vsebin, za zanimive likovne in kompozicijske rešitve, za ustvarjanje atmosfere tudi s simbolno konotiranimi dramatičnimi črninami

ter s pogosto uporabo objektivna ribje oko. »Kajti ko z njim motiv posnameš od spodaj, iz žabje perspektive, se kompozicija začne rušiti sama vase,« pove fotograf. Takšna perspektiva pa je pri ciklu *Železarna Jesenice* – propad aglomeracije likovno še posebej zgovorna. Uporaba dvojne ekspozicije ali sendviča poudarja učinek tesnobnosti, uporaba širokokotnega objektivna krivi in preizkuša stabilnost kontur mogočnih proporcev aglomeracije: dimnikov, stavb, lokomotive ..., do kod še zmorejo, kje se zlomijo, kje počijo, kje jih raznese ... Močan vsebinski naboj potegne za seboj številne simbolne konotacije, vključno z ikonografijo Vanitas, ki z ničevostjo in nečimrnostjo opozarja na minljivost vsega »zemeljskega«. Osrednji motivi v tem ciklu žal ne predstavljajo nikakršne vrednote več, poleg tega so izgubili tudi vso svojo nekdanjo veličino in vrednost – prepuščeni so propadu in simboliki *Memento mori* – spominjaj se smrti. Kajti *in ictu oculi* – kot bi trenil se lahko vse spremeni.

Železarna Jesenice 2, 1972

Glede na zgodovinske okoliščine in današnjo perspektivo nas Korošinove fotografije zagotovo spominjajo na razdejanje, ki je ostalo po obstreljevanem in bombardiranem Mariupolu. S tem mestom pa je povezana tudi železarna in jeklarna Azovstal, ki je (zaradi svojega podzemnega zakloniščnega kompleksa zasnovana tako, da bi v primeru jedrske katastrofe omogočala oskrbo, vključno s hortikulturnimi površinami) v ruski vojaški invaziji postala zatočišče poslednjih prebivalcev in ukrajinskih borcev, branilcev Mariupola. Ob tem pa bi k ikonografiji Vanitas lahko dodali še izrek: *Homo bulla* – človek (milni) mehurček oziroma dejstvo, kako nepomemben lahko v spletu okoliščin postane/-mo človek/ljudje ...

Janez Korošin, fasciniran nad resnično gotovostjo propada, še nedolgo tega uspešnega giganta železarne Jesenice, ki se je iz perspektive časovnega zgodovinskega ustroja in razvoja zgodil tako rekoč v trenutku, je na več obiskih lokacije propadajočih objektov ustvarjal dramatične posnetke aglomeracije. Železarna je zgodovinsko pravzaprav

izšla iz tradicije pridobivanja železove rude v 10. stoletju p. n. š., razvoja fužin v 14. stoletju; od najmogočnejšega fužinarja na Kranjskem Michelangela Zoisa v 2. polovici 18. stoletja do Valentina Ruarda v 2. polovici 19. stoletja, s katerim se je po združitvi obeh fužin na Savi začelo novo obdobje železarstva v jeseniški dolini in se razvilo v največjo industrijo v Vojvodini Kranjski. Iz nje je nastala moderna železarna v sklopu Kranjske industrijske družbe KID, ki je jeseniško železarstvo zaznamovala do konca druge svetovne vojne. Ko je Lambertu Pantzu, prvemu tehničnemu ravnatelju KID, leta 1872 uspelo pridobiti feromangan v plavžu, je to odkritje njemu in železarni prineslo svetovni sloves. In ko so leta 1986 v Sloveniji ukinili še zadnje plavže in je proizvodnja jekla potekala izključno iz jeklenega odpadka, je po osamosvojitvi Slovenije sledilo prestrukturiranje industrije jekla ter leta 1993 ustanovitev družb Acroni in Metal Ravne (danes SIJ Acroni in SIJ Metal Ravne) vse do leta 2007, ko sta postala njuna večinska lastnika Rus Andrey Zubitskiy – predsednik uprave Sij Group in ruska skupina KOKS s hčerinsko družbo Dijon.

»Umazana« industrija železarstva se je torej iz Slovenije in Jesenic preselila v druge dele sveta, v t. i. dežele BRIC (Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska), kamor je do nedavnega zaradi zastarele opreme spadal tudi mariupolski metalurški kombinat Azovstal oziroma železarna in jeklarna Azovstal, ki je delovala kot hčerinska družba nizozemske Metinvest Holding LLC. Proti njej in proti drugim tovarnam v njeni lasti pa so prebivalci Mariupola protestirali v letih 2018 in 2019, potem ko je National Geographic označil Mariupol kot enega od najbolj onesnaženih mest v Ukrajini. Onesnaževanje je predvsem posledica ohlapnih okoljskih predpisov.

Podobno kot železarna Jesenice imajo tudi Sečoveljske oziroma Piranske soline dolgoletno tradicijo. Od prve omembe Piranskih solin leta 804 do dokumenta leta 933 o obvezni prodaji soli Beneški republiki. Zaradi povečanja ekonomskega učinka leta 1358 (uveden postopek pridobivanja soli po zgledu paških solin) so leta 1460 v solinah potekala velika infrastrukturna dela. Leta 1797 je Beneška republika propadla, istrske soline pa so prišle pod avstrijsko upravo. Leta 1814 je avstrijska monarhija razglasila sol za državni monopol, leta 1903 pa je sledilo intenzivnejše gospodarjenje zaradi konkurence sicilijanskih solin. Po razpadu Avstro-Ogrske leta 1918 so soline prevzeli Italijani, leta 1957, v času SFRJ, pa so Piransko-Sečoveljske soline prenovili in preusmerili reko Dragonjo ... Leta 2021 se je končal 10-letni načrt vla-

dne zakonske uredbe, ki opredeljuje vizijo in razvoj Sečoveljskih solin, čeprav nove vladne uredbe še ni ... Leta 1974 je Janez Korošin posnel fotografije Sečoveljskih solin, še pred tem, leta 1968, pa so zaradi prevelikih proizvodnih in vzdrževalnih stroškov trajno ukinili pridobivanje soli v sektorjih Fontanigge in Fazan. Leta 1991 so obnovili niz treh stavb v muzej, medtem ko je večina stavb še danes opuščena, kot so bile med nastankom njegovih fotografij. Vse, kar je v solinah zgrajeno, je namreč postavljeno na plavajoče temelje iz lesenih brun, poleg tega pa tudi morje nenehno ogroža solna polja, da jih poplavi. Kot pravi Janez Korošin, so bile soline njegova velika ljubezen, pokrajinski motiv, ki ga je navdihoval s svojimi kanali in polji, kjer se svetlobe tako drugače ujamejo. Povedal je, da je bil s posnetki obiskov solin najbolj zadovoljen jeseni, oktobra, ko je bil poudarek na črninah največji, in da je bilo marsikdaj zelo lepo vreme, vendar za fotografiranje solin povsem neprimerno, podobno kot takrat, kadar je mrč.

Film 4x Kodak, ki ga je fotograf tako rad uporabljal, je bil pravzaprav film za filmske kamere, ki pa se ga po letu 1980 ni dalo več kupiti. Ta svetlobno zelo občutljiv film je omogočal fotografiranje v slabših svetlobnih razmerah, zato je bila fotografska struktura slike, kot si je avtor želel, bolj grobozrnata. K temu je seveda prispeval tudi poseben način razvijanja z močnimi alkalnimi razvijalci, ki je podprl intenco Janeza Korošina, kot je ob razstavi v galeriji Šolt decembra 2019 na fotografovo odločitev za negovanje črno-bele fotografije kot dramatičnega, tesnobnega in pesimističnega duha v motivih opozoril ddr. Damir Globočnik. Ti, kot vidimo na razstavi, prevevajo tako fotografije železarne Jesenice kot tudi soline, obe pa seveda povezuje ikonografski motiv Vanitas z vsemi že omenjenimi vsebinskimi pomeni in podpomeni: *Memento mori, in ictu oculi, homo bulla* ... In nadrealistične tendence v avtorjevih fotografijah? Sklicujoč se na pesnika, pisatelja in teoretika nadrealizma Andreja Bretona te vnovič združujejo naše zavedno in nezavedno. In ker je smrt v današnji družbi kljub epizodam kovida izrinjena iz fokusa ter v njegovo ospredje namesto etičnega in moralnega postulata postavljeno čaščenje ničevosti in nečimrnosti – tudi politične, bi lahko tematika fotografij Janeza Korošina in njihove ikonografije Vanitas doprinesle k resničnemu zavedanju, da nič in nihče ni več in da bo zob časa prej ko slej do obisti pogrizel in razgalil prikrito ničevost še tako zakritih in v celofan zavitih nečimrnih in neetičnih zlorab – tudi pravnih, ki smo jim priča vsak dan.

Nuša Podgornik

Janez Korošin (1935) se je začel s fotografijo ukvarjati leta 1952 v Fotoklubu Ravne na Koroškem, potem ko se je kot kemijski tehnik zaposlil v laboratoriju Železarne Ravne. Njegov mentor je bil v tistem času fotograf Franci Kamnik, po odsluženem vojaškem roku in novi zaposlitvi na Institutu "Jožef Stefan" v laboratoriju za optično spektroskopijo pa sodelavec, fizik in fotograf Marjan Smerke. Leta 1966 je Janez Korošin postal član Fotokluba Ljubljana in Fotogrupe Šolt oziroma po njuni združitvi leta 1968 tudi član Fotokluba Ljubljana Šolt, kjer se je v tistem času avtorsko oblikoval marsikateri fotograf in kjer so delovali nekateri od najpomembnejših fotografov tistega časa v Sloveniji. Janez Korošin je leta 1995 postal član Kabineta slovenske fotografije, leta 1997, po odhodu iz Fotoskupine Moste, član Društva fotografov Slovenije in leta 2002 član Fotokluba A. T. Canon, ki se je leta 2003 preimenoval v Fotoklub Ljubljana.

Za svoje fotografsko delo je prejel številna priznanja in nagrade. Fotozveza Jugoslavije mu je leta 1977 podelila naziv mojster fotografije. Leta 1996 ga je Fotografska zveza Slovenije nagradila s priznanjem Janeza Puharja za življenjsko delo v fotografiji, leta 2000 pa je od mednarodnega združenja FIAP prejel naziv ekscelenca FIAP. Sodeloval je na številnih domačih in mednarodnih skupinskih fotografskih predstavitev in pripravil mnogo samostojnih razstav. Ob jubileju leta 2015, ob avtorjevi 80-letnici, je bila v Cankarjevem domu v Ljubljani na ogled pregledna razstava njegovih črno-belih fotografij.

Zakovice, detajl, 2002

Oblikovanje: mag. Marjan Verč; lektorica: Špela Komac